

Թուրքիաները : Այն քաղաքին մէջ բաւական խելք կայ գուշակելու թէ այդ ոճիւրներն ինչ մեծ փնտս կրնան լին տալ Թուրքաց գաղտնի :

«Անցնելոյն վրայ աւելի երկար խօսելու հարկ չկայ : Մեք ժողովրդեան կամխորհրդարանին առջև չյայտնելու կամ զիջող պարտքն միայն միայն զիջող մարդոց վիճակին մէջ չենք : Անգղիա, կարծեմ միաձայնութեամբ հաւանութիւն տուաւ արեւելեան թատերադրութեան երեք արարուածներուն, այն է Աւստրիական ծնունդաբեր ընդունուելուն, Պէրսիկոյ յիշատակազրին մերժուելուն, և Անգղիական նաւատորմին Պէշիքա զրկուելուն : Ետքէն երեւան ելած իրողութիւնք չեն կըրնար ասոնց կարեւորութիւնը նուագեցնել և արժէքը կտրուել, վասն զի այդ իրողութիւնք բնաւ յարաբերութիւն չունին անոնց հետ, և որչափ սարսափելի ու պիտի ըլլան, Թուրք կառավարութեան տկարութիւնէն յառաջ եկած են աւելի քան թէ կամքէն :

«Եթէ կարենայիք ամեն օր ինձ հասած նամակները կարգաւ, դուք ալ ինձ պէս պիտի հաւատայիք թէ մեր երկրին մէջ շատ մարդիկ կերեւակայեն թէ Լորտ Պիքսթֆիլտ (Պիքսթֆիլտ Թուրքիոյ Սուլթանն է, ես ալ Մեծ—Եպարքոսը : Սակայն Թուրքիոյ ներքին վարչական գործոց նկատմամբ միւս մեծ տէրութիւններն ինչ իրաւունք ունին և ինչ դժուարութեանց որ ենթակայ են, մեք ալ նոյն իրաւունքներն ունինք և նոյն դժուարութեանց ենթակայ ենք :

«Ներքեցեք ինձ այժմ ցուցնել ձեզ Թուրքիական խնդրոցն առջև Անգղիոյ ներկայ և նախորդ կառավարութեանց բռնած դիրքը : Հասարակաց կարծիքն երկու էսպէս որոշ խնդիրներ իրարու հետ կը չիթթէ : Առաջինն է Օսմանեան տէրութեան ամբողջութեան խնդիրն : Երկրորդն է երկրին կառավարութեան և զանազան ազգէ ժողովրդոց մէջ եղած յարաբերութիւնները : Շատ մարդիկ կը խնդրեն միզնէ որ Թուրքիոյ ամբողջութիւնն իւր բազմին թողունք : Կը կարծեն որ այս բանը սխալ քաղաքականութիւն մը կըլլայ հիմա ալ : Ինչպէս որ պիտի ըլլար ասկէ առաջ, Թուրքիոյ ամբողջութիւնը անվճար պահէր : Կառավարութեան օրինակ որ և մշակնաւոր :

«Արեւելեան խնդրոյն վերջին բաւական այս է : —Որով պիտի մնայ Կիւսիս, Չիլայ տէրութիւն մը, որ այդքապէս ուրիշ տէրութեան մը ձեռքը տանելու յօժարամտութիւն ունենայ : Իսկ միաբանութեամբ դրաւունքներն ալ խիստ վտանգաւոր միջոցներ են : Կը տեսնէք որ այս կէտը բոլորովին անկախ է Թուրքաց յոռի վարչութեան կամ Թուրք զորակաւացի ոճիւրներէն :

«Երկրորդ բաժնեյն որ և է փորձ հաւանականաբար եւրոպական պատերազմի նշան մը կըլլայ, կամ դունէ չկրնար առանց անմիջապէս այնպիսի պատերազմ մը գրգռելու վերջապէս կատարուիլ : Ուրեմն կը պընդեմ թէ ինչպէս քսան տարի առաջ այսօր ալ լաւագոյն քաղաքականութիւնն է դիւանագիտաց Սթրէս-Բոս (հաստատուել ներկայ վիճակի) կոչածին հաւանութիւն տալ : Կարելի է որ դորձաձեռն լեզուն այնպէս կարծեցնէ օտար քաղաքագիտաց և կառավարութեանց թէ Անգղիա այս մասին իւր կարծիքը փոխած է : Եթէ այս տպաւորութիւնն արտադրի, դժբաղդութիւն մը կըլլայ մեզ և ամենուն համար :

«Թուրքիոյ մէջ բնակեալ այլ և այլ ազգաց յարաբերութեանց խնդիրը բոլորովին յատուկ խնդիր մ'է : Այդ պետութիւնն համասեռ ամբողջութիւն մը չէ : Երկարատեւ Մահմադարութիւն մ'ունի, Լիբանանու նահանգներն ուրիշ Մահմադարութիւն մ'ունին, Կիլիկիա տեսակ մը տեղական ինքնօրինութիւն ունի, որ լաւ արգելք տրտազրեց : և այս ամենն ալ երաշխաւոր տէրութեանց դորձակցութեան շնորհիւ կատարուած են : Ոչ ես, ոչ ալ իմ պաշտօնակիցներս պարագաներէ հարկադրեալ այս տեսակ կարգադրութեանց տարածման ընդդիմանալու արամադրութիւն ցոյց տուող վանկ մը չենք արտասանած :

«Այս ուղղութեան մէջ ձեռք բերուած վերջին կէտերէն մին է Դրան Պէլլիտի մէջ պահապան զօրք ունենալու իրաւունքէն հրաժարումն, որ տէրութեանց միաբան ազգեցութեամբ կատարուեցաւ : Նմանապէս այս կարգադրութիւնը բարեփոխելու առաջարկութիւն եղած ժամանակն ալ մեր կողմէ ընդդիմութիւն մը չեղաւ : Բայց ես երբեք չեմ գիտեր իմ անունն այնպիսի ծրագրի մը ներքեւ, որ կանանաւոր հետեւութիւն չունենայ :

«Թշնամութեանց սկիզբէն քիչ ժամանակ առաջ յայտնեցին Լորտերուն ժողովին թէ պատերազմին տեւողութեան միջոցին կատարեալ չէղորութիւն պիտի պահէինք, և թէ միջնորդութիւնն հնարաւոր եղածին պէս միջնորդութեան պիտի զբաղէինք : Անցեալ օր ալ օտար դեսպանի մը պատասխանելով ըսի թէ Անգղիոյ կառավարութիւնն ընդդիմութիւն չպիտի ընէ Պոսթիոյ և Հէրսէքի վարչական ինքնօրինութեան, թէ և այդ ինքնօրինութեան համար բազմաթիւ տեղական դժուարութեանց բարձունք հարկ կըլլայ, որ խիստ դժուարին է : Ուրեմն ով որ կըրէ թէ Անգղիոյ կառավարութիւնն Թուրքիոյ կառավարութեան և անոր քրիստոնեայ ժողովրդոց մէջ կարգադրութիւնն մ'ընենու հակառակ դիրք մը բռնած է, թող մեր մէկ խօսքովը հաստատէ :

«Գաղով պատգային, մեր կողմէ ամեն հնար եղած ջանքը կընենք որ զինադուր մ'և կարճ ժամանակէ մէջ խաղաղութիւն ընդունել տանք, և այս կէտին վրայ Եւրոպական տէրութեանց տմենն ալ անկեղծաբար միացած են մեզ հետ : Ինչ փոխուութիւնք որ կրնան կատարուիլ, համայն Եւրոպիոյ համաձայն գործողութեանէն կախումն ունին, և այս մասին անհնար է ինձ մանրամասնութեանց մէջ մտնել : Տարաբաղդ Պուլղար, որ այնչափ տառապանք կրեցին, իրաւունք ունին այժմ հնարաւոր եղած հատուցմունքն ստանալու : Իրաւունք ունին անշուշտ իրենց վերայ գործուած անդթութեանց հեղինակներուն հրապարակաւ պատժուիլը տեսնելու, և կառավարութիւնն ալ պարտաւոր է այդ ժողովուրդն ապագային մէջ այնպիսի խթանութիւններէ ազատ պահելու համար հարկ եղած միջոցները տնօրինել :

«Ընդհանուր նկատմամբ, եթէ մարդասիրութիւնն առաքնութիւն մ'է, արդարութիւնն ալ նոյնպէս առաքնութիւն մ'է : ուստի բանաւոր և արդար չէ, չըսեմ խոհմուտութիւն, ոմանց քննարկուած համար ամբողջ ազգ մը կամ մանաւանդ կրօնի մը բոլոր անդամներն ամբաստանել :

«Եւրոպական Թուրքիան վերցու-

նելու համար եղած փորձ մը, ինչպէս որ ատենախօսներէն մին ըսաւ, մոլեռանդներու պատերազմի մը կառաջնորդէ, որոյ մէջ այնպիսի ոճիւրներ կրնան գործուիլ, որոց քով Պուլղարիոյ մէջ գործուածներուն խօսքը չըլլար : Թուրքերն Արիւս քըշեյէ ետքն ալ դարձեալ քրիստոնեայք և մահմետականք քովէ քով կըլլան, և դժուարութիւնը չըլծուիր : Ես չեմ կարծեր որ այս կերպիւ Արեւելեան խնդիրը լուծուած կրնայ ըլլալ : Քրիստոնեայներն ամեն նամեմ վտանգի կենթարկենք՝ եթէ բարի գեացումներ և դիւրահասկանալի ցատում մը մղուելով Թուրք և մահմետական ցեղերուն դէմ թըշնամական լեզու գործածենք, որ երկու կրօնից անդամներուն մէջ փոխադարձ ատելութիւն գրգռէ : Չը չիթթենք անմեղ յանցաւորին հետ :

«Պէտք է յիշենք որ օտար տէրութիւնք այս խնդիրը լոկ մարդասիրական տեսակէտով չեն նկատեր : ուրեմն մի պահանջէք Անգղիոյ կառավարութեանէ որ անհնարինը գործէ : վասն զի, եթէ այնպէս ընէք, գործելու կարողութիւնը կ'առնուք մեր ձեռքէն :

Լորտ Տէրպի, երկրորդ պատգամաւորութեան ալ հետեւեալ պատասխանը տուաւ :

«Կը կարծեմ որ Պէշիքայի ծովածոցը զրկուած նաւատորմը պէտք չէ ետ կանչել :

Պատգամաւորութեան անգամներէն մին հարցուց թէ հաւանական է որ Միսիսթ փաշայի սահմանադրական բարենորոգումներն ընդունուին :

Լորտ Տէրպի պատասխանեց :

«Եթէ բարեկամ Միսիսթ փաշայի առաջարկած բարենորոգմանց ինչ ըլլալը գիտէ, ինձմէ աւելին գիտէ (ծիծաղ) : Գիտեմ որ Միսիսթ փաշան Օսմանեան վարչութեան մէջ բարենորոգումներ մտցնելու մասին ընդարձակ և ազատամիտ դադափարներ ունի, բայց իւր առաջարկութեանց բնութիւնը չեմ գիտեր : Եթէ գիտեմ իսկ, առանց կանխաւ քննելու և ուսումնասիրելու չեմ ուզեր անոնց վրայ խօսիլ :

ՊԵՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ռակուդայէն սեպտ. 5/17 թուով լուր կուտան թէ Տէրպի փաշան իւր բոլոր զօրութիւնը Բաղդադիցա գումարեր և առջի օրն ութ վաշա Օսմանեան զօրք օգնութիւն ստացեր է :

Սերվիայից Տրինա գետին վրայ չինած բոլոր կամուրջներին քանդուել և Պիքի ու Օթիցա անուն կղզեակներն ալ թողնել Սերվիոյ հողը քաշուել են : Այս կերպիւ Պոսթիոյ սահմանին մէջ Սերվիական զօրութիւն բնաւ չմնար :

Պէլլիտաէն սեպտ. 15 թուով նամակ մը կը ծանուցանէ թէ երկու օրէ ի վեր անընդհատ անձրեւ գալով Մօրավայի ձորն ընդարձակ ճահիճ մը դարձած է, և եթէ անձրեւը քանի մ'օր ալ շարունակէ, յիշեալ ձորին մէջ կենայն ի թէ ոչ անհնար դոնէ խիստ դժուարին կըլլայ Օսմանեան բանակին :

Չարայէն իտալական Լոմպարտիո լրագրին գրուած նամակ մը կը ծանուցանէ թէ Պէլլիտա մէջ «Վըրէժիկ» իրաւունքով ազատ վաշա մը կը կազմուի, որոյ զօրականները կուրծեմունք վրայ սև խաչ մը կը կրեն :

և կուտան որ Պուլղարիոյ մէջ գործուած անգթութեանց փոխարէն՝ իրենք ալ բնաւ չխնայեն Թուրքաց :

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վիեննա 23 սեպտ. Կը հաստատեն թէ խաղաղական առաջարկութիւններ Բ. Դրան ներկայացը նելու խնդրոյն մէջ ամեն տէրութիւնք միացեր են Անգղիոյ հետ :

Բեդրասուրի 23 սեպտ. Իկնաթի թ գորավարին Կ. Պոլիս վերադարձն ետ մնաց միջև որ խաղաղութիւնը կ'ընդունի :

Վիեննա 25 սեպտ. Հասարակաց կարծիքն հոս բոլորովին խաղաղութեան կողմն է :

Պէլլիտա 25 սեպտ. Համապատկերան կուսակցութիւնը կ'ըստիպէ Վիլլան իշխանն որ պատերազմը շարունակէ և Սերվիոյ թագաւոր տիրաւոր ընդունի, Այս մեքենայութիւնը զարմանալի կերպիւ արգելք կըլլան դիւանագիտական գործին :

Լոմպար 25 սեպտ.	
Բոնո	13 5/16
Բոնո	1865 14 3/4
»	1869 13 13/16
»	1874 28
»	1872 23 3/4
»	1873 13 5/8
Նիդպտ.	43 3/4
Անգլ. Բոնո	96 7/16

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Շարաթ իրիկուն տէրութեան նախարարները կայսերական պալատը հրաւիրուելով, Վեհ. Սուլթանին հետ խորհրդակցելէ ետեւ՝ Բարձր. Եպարքոսին ապարանքը գնացին ի Պէպէք, և հոն մինչև գիշերուան ժամ 8 խորհուրդ ընելով զինադուր տասն օր երկարաձգելու որոշում տուին : Սոյն որոշումը կիրակի օրը տէրութեանց դեսպաններուն հաղորդուեցաւ : Կըսուի սակայն թէ տէրութեանց դեսպաններն երկուշաբթի օրը նորէն առաջարկութիւն մատուցեր են Բ. Դրան՝ զինադուր ին երկարաձգումն աւելցնելու, որուն անյապաղ պիտի յաջորդէ հաշտութեան պայմաններուն ներկայացումն ըստ առաջարկութեան Անգղիոյ :

Երէկ, մեծ տէրութեանց դեսպանները խաղաղութեան հաստատուելուն նկատմամբ կարեւոր ծանուցադիր մը հաղորդեցին Բ. Դրան : Կըսուի թէ յիշեալ ծանուցադիրը խաղաղութեան պայմաններուն մասին տէրութեանց որոշումը կը պարունակէ :

Երէկուան Լաթիւրքի մէջ կը կարգանք թէ կայսերական կառավարութիւնը՝ ոստիկանութեան մէքթութեամբ Յէվլի Էֆէնտին և հասարակաց կրթութեան ժողովին անդամ Սարաֆեան Յարութիւն Էֆէնտին քննիչ նշանակել է՝ Խօղատ երթալու և հոն անցած իրողութիւններն ստուգելու համար :

Քանի մը հայ երեւելիներ ալ Պատրիարքարանի կողմէն ընկերակից պիտի ըլլան սոյն պաշտօնատարաց :

Սարաֆեան Յարութիւն Էֆէնտին ազգասիրութիւնն ու արդարախոհութիւնն արդէն փորձով ծանօթ ըլլալով մեզ, աներկմիտ ենք որ իրեն յանձնուած այս փափուկ պաշտօնն անաչառ արդարութեամբ կը կատարէ :

Անգղիոյ թագուհւոյն երբորդորդի Լիւիսյուրկի դուքսն, որ նուազին հրամանատար է, կիրակի օրը Գրեմէն Կ. Պոլիս եկաւ անգղիա.

կան Անթիմիոս չորեքշաբթի, և քանի մը ժամ Թարապիոյ առջև կենալէ և Անդրիոյ գերազանցն այցելութիւնն ընդունելէ ետեւ, ճանաչան չարունակեց ի Պէշիքա :

Բերդապուրկէն սեպտ. 12 թուով հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Ռուսաց վեհ. կայսրն յատուկ հրովարտական ներում շնորհեր է Գրքմէն օտար երկիր դադրող Թաթարաց, որք վերստին Գրքմ վերադառնալ ուզեն :

Օսմանեան Ասիո շոգենաւր կիրակի օրը 280 վերաւոր բերաւ Գլէքի նաւահանգստէն, ուրկէ Աւստրիոյ կառավարութեան յատուկ թղթաւու թերմաբ յիշեալ վերաւորները շոգենաւ գրուեր են :

Վերջին ժամանակներու Հայէսի կուսակալութիւն ընող Էսաա Մուխլա փաշան անցեալ հիւլաթի օրը վախճանեցաւ երկար հիւանդութեան մ'ետե :

Կիրակի առաւօտ Խաղեղ Հալճի օղլու թաղը Ֆիշէքճի պաշի Ալի Էֆէնտիի խոհարարն բռնկելով երեք տուն այրեցաւ :

ԱՌՍԱՆՆԵՐԱՅԻՆ	
ԵՍԶԱՄԵՐ ՈՒՄՈՒՄԻՆ	
15 սեպտ. չորեքշաբթի տոնաւոս	
բացուեցաւ	14.20
ժամ 4 ին	14.23
Կ. Պօլսի 14 սեպտեմբեր	
Ա. Երկրէ թէ ինչ քանի բաժնիք Անդրիոյ	2 18
« Գոսիս անակոյ թէ ան »	4 30
Կ. Պօլսոյ Պաշայաթին	3 2
Գրքմալի թէ Էսաա	2 30
Կիրակի օրը	39 3/4
Գոսիս 1863	73
« 1865	74
« 1869	69
« 1872	23 1/4
« 1873	67
Թրաքիայ	1 5
ԲԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԳՐԱՆԵՐ	
14 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ	
Անգղ. լիւր	110 42
Նաւայէն ուկր	87 22
Իրէնիալ Ռուս	88 25
Գրքմից	54 22
Հեղ. Գրքանք	
Հիւանդաց	168
Պրիւն	140

Ս. Զ. Գ. Ա. Յ. Ի. Ն.

ՀՐԱԽԵՐ ԱՌ. Ա. Զ. Գ. Ա. Յ. Ի. Ն. ԵՐԵՎԱՆԻ ՄԱՐԿԱՆԻ

Ազգային ժողովը նիստ ունի յառաւիկայ ուրբաթ սեպտ. 17 ի Դաւաթիւ :

Առեանը պիտի բացուի ճիշդ ժամ 6ին և գոցուի 10ին :

Հրաւիրեալ են Երեսփոխան Էֆէնտիներն իրենց ազգ ասիրական պարտականութիւնը կատարելու փութալ :

11 սեպտ. 1876
Ի Պատրիարքարանի Հայոց
Կ. Պօլսի

ՊԱՏՐԻԱՐԿ Կ. ՊԱՏՐԻԱՐԿ
ՆԵՐՍԵՍ ԱՐԿԵՊԻՍԿՈՍ

ՕՐԱԿԱՐԳ

1. Տեղեկագիր խորհրդարանական յանձնախմբին ի վերայ հարընթաւ հարութեանց խնդրոյն .
2. Փոխարկութիւն Ազգ. տրոյ օրինական բարեփոխութեանց .
3. Պատասխանի վարչութեան փափազեան Էֆէնտիի հարցմանը .
4. Վերաքննութիւն Սահմանադրութեան . — Վիճարանութիւն Բ .

յօդուածայ լրաց, որ է թաղային մատակարարութիւն :

Ս. Յ. ՄԻԼԻՔԻ

Գաւառական հարստահարութեանց խնդրոյն համար Ազգային ժողովոյ վերջին նստին մէջ կազմուած յանձնաժողովն երէկ առաջին անգամ գումարութեան իւր պաշտօնը կատարելու ձեռնարկեց, և ժամ 3էն մինչև իրիկուն աշխատելով մեծ մասամբ ի գործն հանեց : Վաղ առաւօտ վերստին պիտի գումարի տեղեկագիրը պատրաստելու, զոր ուրբաթ օրն ազգային ժողովոյ պատի ներկայացնէ :

Յիշեալ յանձնաժողովին անդամք են՝

- Գեր. Կարապետ եպիս. Սերոբեան
- Մատթէոս իգմիրեան
- Յօհաննէս քահ. Մկրեան
- Մեծ. Տ. Փէշումաճեան Էֆէնտի
- Յ. Միքէլեմուսի
- Ս. Փափազեան
- Կ. Ս. Իւթիւճեան

Ամեն. Ս. Պատրիարք հայրն անցեալ շաբթու Մեծ-Եղարքոսին մատուցած խնդրագրին պատասխանն ստանալու համար երէկ Ն. Բարձրութեան երկաթուղային տնային տնային խնայք իմանալով որ անհնազանդ տնային խնայքն ունի, չկրցաւ երթալ :

Կը լսենք թէ Բաղաքական ժողովոյ անդամներէն Վսեմ. Յ. Նուրեան Էֆէնտին հրաժարական տուեր է :

Իմազարի .

Վսեմ. Երամեան Գեորգ պէյ ինչպէս ամեն տարի նոյնպէս և այս տարի մարդ ասիրաբար բարեհաճեցաւ Ազգ. Հիւանդանոցի խղճալեաց հազար քաշ բրինձ նուիրել :

Վսեմ. պէյին սոյն մեծ շնորհը պարտք կը դնէ Հոգաբարձութեան վրայ նոյն յարկի խղճալեաց զգացած խորին երախտագիտութիւնը յայտնել ներկայիս և իւր գոհունակութիւնը մատուցանել անոր :

Մեծապատիւ. Խմբագիր, ներկայիս Ձեր լրագրին մէջ հրատարակելիք խնդրելով :

1876 սեպտ. 7 Միւսմբ յարգանքով Գրասեն. Հիւան. ի Դիմաց
Հոգաբ. Հիւանդանոցի
ՍԵՆԵԷԷԷՄ Ս. ՄԱՆՈՒԷԼԻ

ԲԺՇԿԱԿԱՆ

ԲԱՆԻ ՄԵՐ ԳԻՏԱԿԱՆ ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆՔ

ԳԱՂՂԱԿԱՆ ԱՌՏԻ ՎՐԱՅ
(ՇԵՐ ԴԵՆ ԻՆ 1875)

Դարձեալ կը կրկնուի իրօք Գաղղիական աստուղ զարհուրելի հիւանդութիւն մ'է և դժուարաւ բուժելի . բայց կատարելապէս կառողջանայ զգամեայն, ինչ որ ալ լինի իւր կազմութիւնն, եթէ փութով հարկ եղած ապօքինիզ դեղերն զգուշութեամբ տրուին և առողջական խնամնց համաձայն գարման տարուինըմա : Կ. Պօլսի դառնալէս ի վեր պատեհութիւն ունեցայ գարման առնելու բաղմամբ Գաղղիական աստուղիւն թէ ազգային Հիւանդանոցին մէջ և թէ այլուր, յորոց մի քանին Գաղղիական աստուղի ներքոյ աստիճանի հարուածոց ամենէն ստակալներուն ենթակայ էին եղած, և որք կատարելապէս ապօքինեցան . մանաւանդ երիտասարդ մը կարագգային հիւանդ անոցին մէջ, որ Տ. Խօրատանճեանի խորհրդով և միջոցաւ թոշակաւ իւր ընտանեաց քով :

Գաղղիական ընդունուած էր, որոյ մարմին վրայ և ոչ քառակուսի հարկերով զարմեցնող մաս մը կար անմիջապէս և բնական վիճակի մէջ : Սա կատարեալ առողջութիւն գտնելով զարձաւ իւր ընտանեաց քով :

Արդ. երկու խօսք ալ Գաղղիական աստուղի ներքին կազմութեան վրայ : Այս աստուղ թուանց մարդիւնքն է, որ աւելային երակաց միջոցաւ կանցնի և կը խառնուի բոլոր արեան մէջ, և այսու եղանակաւ տարածուելով համայն անգամային տարերաց մէջ կը թուանորէ մեր անձը կազմող գործարանները : Բայց թէ ինչո՞ւ մի և նոյն միջոցին մէջ մեր բոլոր գործարանները չեն կրեր դաղղիական աստուղի հարուածները, մինչ ամենքն միակերպ թուանորուած են ներքին կազմութեամբ . պատճառն ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ գործարանաց անգամայինական հիւսուածոց անմիջականութիւնը . այսինքն իւրաքանչիւր գործարան իրեն համար յատուկ քիմիական, ֆիզիքական և անգամայինական կազմութեան մ'ունենալով բնաւ և ոչ մէկ պայմանաւ կը նմանի ուրիշին . ուստի բնական է որ միևնոյն գրգռուիչ ազդեցութեան ներքեւ եղած ժամանակը տարբեր կը լինի կրած հարուածը, և ուշ կամ կանուխ տարբեր ժամանակի մէջ : Այս պատճառաւ է որ Գաղղիական աստուղի հարուածները ծանր, ընդմիջական և աստիճանաւոր կերպիւ յառաջ կերթան արտաքին երևութից նշկատմամբ . բայց որ և է գործարանի կրած վերքերէն հոսած հեղուկները միշտ կը պարունակեն իրենց մէջ այն զգամեայի յատուկութիւնն՝ որ նախնական վերքի մը կրնայ սկիզբ առաւորիչ առողջ մարմնոյ մը վրայ :

Այս պայման լինելով Գաղղիական աստուղ մարդկային սեռին անբաժան ընկերը պիտի մնայ և ոչ երբէք պիտի անհետանայ, մանաւանդ օր քան զօր իւր զոհերուն թիւը պիտի աճի, քանի որ զինքն արտադրող թուանոցն քանակութեան երթալով կառուաւելու : Ոչ միայն Գաղղիական աստուղը իւր մը վերքերէն հոսած հեղուկներն են որ թոյն կը պարունակեն փոխանցելի մարմնէ ի մարմին, այլ և այնպիսոյն բնական հեղուկներն իսկ, ինչպէս են թուրք, արիւնը, արցունքը, կապեմեղի են իրօք : մեծ ըզգուշութիւն պէտք է . կրնայ այդ հեղուկներուն միջոցաւ աստուղ փոխանցել առողջ մարմնոյ վրայ :

Այս բոլոր ըստմաներէն կը հետեւի որ Գաղղիական աստուղ, քօլերայի և ժանտախտի նման, դառն հիւանդութիւն մ'է . բայց բարեբաղդաբար նոյն տարախտիկ աստուղութեան պէս իւր թոյնն օդին մէջ համափրու ընելով երկրէ յերկիր քաղաքէ ի քաղաք չանցնիր : Գաղղիական աստուղի թոյնն ուրիշ մը հաղորդուելու համար նոյն իսկ թոյնը պարունակող հեղուկը, որ մանաւանդ վերքերէն կը հոսի, հարկ է որ քսուի առողջ մարդու մը մարմնին մի այնտեղի մասին վրայ, ուր մարմը կամ ի բնէ կարի փափուկ եղած լինի և կամ դիպուածով վերաբոււած ու փափկացած :

Եթէ մարմը վերաբոււած լինի արդէն և թոյնը վրան քսուի, իսկոյն բոլոր արիւնը կը թուանորուի, իսկ եթէ մարմին մի փափուկ մասին վրայ քսուի քիչ մը ժամանակ անցնելէն վերջ միայն կրնայ թոյնը ճարակ գտնել ընդ հանուր գործարանական գրգռութեան մէջ . այսպէս կրնայ պատահիլ որ առանց ուշադրութեան

թեան եղած արագ չփութ մը վերքին հետ զարհուրելի աղետեց դուռ կը բանայ . ինչպէս Զիւլափայտ մը, դաւաթ մը և այլն, զոր աստակիրը գործածած լինի, աղետաբեր պատճառատիւր սկիզբ կուտայ քաղաքի կազմութեան վրայ իսկ . ժամանակն որ հասնի, աստին դառնութիւնքն երեւան կուգան տակաւ և ընդ երկար կը չարչարեն խեղճ պատուաստեալը : Այս կարգի աստերուն դարմանիչ բժշկին առողջութիւնն իսկ ի վտանգի է միշտ, եթէ մեծ զգուշութիւն ի գործ չդնէ խնամ տանելու միջոցին : Բայց Գաղղիական աստուղն յայլս փոփոխող պայմաններէն զխառնարագոյնն է մերձաւորութիւնը . որովհետեւ նախնական վերքերը զխառնարագէս ծննդական գործածանաց վրայ կը ծագին :

Տ. ՃԷԼԱԼ
(ՇԵՐ ԴԵՆ ԻՆ)

ՏՈՒՔԻՅՈՐ ՃԷԼԱԼ

ՄԱՍՆԱՌՈՐ ԴՈՐՄԱՆԻՉ

Գաղղիական աստուղ և ընդհանուր ծըննդական գործարանաց վերաբերեալ հիւանդութեանց :

Ինչպէս Մասիսի նախընթաց թիւերով ծանուցուեցաւ, Մեծ. Տօք. Թէօր Ճէլալ Էֆէնտի թէ իւր աշակերտութեան ժամանակ և թէ վկայեալ բժիշկ անուանելէն ետեւ մասնաւոր ուսումն (սքէսիպիթէ) ըրած ըլլալով իրեն ընդհանուր ծննդական գործարանաց վերաբերեալ հիւանդութեանց, զոր օրինակ Գաղղիական աստուղ, Էրզնցի բարբաճան, անկարողութեան (էնթիւսիանա) դեղն ու զարմանը, այսուհետեւ ամէն Գ. Ե. Ե. Ե. և կիր. օրերը ժամը 6—10 Բերաֆայօնճու Գուլլուգ Թարապաշի ճատտէսի թիւ 117 տունը կը գտնուի իրեն ներկայացող հիւանդներն ընդունելու : Իսկ Բ. Գ. և Ուր. օրերը ժամը 6—9 Կ. Պօլսի Պահճէ Գաբու թըրմալէի գծին վրայ Սինապեան վիշէն Էֆէնտիի իւր Գափուրը դեղարանը, թիւ 32 :

Ի Լ Ա Ն

Պէյքօզ տէպաղհանէսի իչին իւր միրաէ մէմուրէնէ թէսլիմ օրունմագ վէ պոհասը մաքալուզ վիրտալիւնէ մէթալիք եանի քալիմ օլարագ իւր միր Էմալիլիտէն հալալէթէն իթա օլունմագ չէբաթիլիէ մուպայիա օլունմագ 3000 տոնէա թուղլու քուրու կէօնին պէհէր քըյէսի 12 1/2 զրա օլարագ թալիպի Էօհտէսիտէ օլուպ իլուլը բուլինին օնէքիլինճի ճումա երթէսի կիւնի քարարը գալթիլի վէրիլէճէ իլինտէն, իթա իթմէյէ թալիպ օլանլարըն եէվմի մէղքիւրաէ տարը շուրայի տաքէրիլէ կէլէլէրի :

14 իլու 1876 3
Պապը Սէրասքէրի

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

Ի. ԼԱՊՈՒԼԵՑ

ԲԱՐԻՉ ՅԱՄԵՐԻԿԱ

Եւրոպայի ամեն լեզուներու թարգմանուած, և միլիոններով սպառած այն հրահանգիչ և միանգամայն հետաքրքրաշարժ վէպին հայերէն թարգմանութեան երկրորդ այն է վերջին հատորը Պօլսի հասած ըլլալով կը ծախուի Եֆէնտի-ճատի Զիլինկիրէր ճատ

